

SEMESTRÁLNÍ PRÁCE

US_42 Úvod do uměnovědných studií

Umělecká hodnota

Lucie Zamazalová

438686

Slovníkové heslo z Estetického slovníku Henckmanna a Lotteryho definuje pojem jako vlastnost, jenž patří dílu samému ještě spolu s hodnotou estetickou. Obě tyto hodnoty je však nutné rozlišit. Uměleckou hodnotu přisuzujeme věci podle účelu, pro něž je dílo zhotoveno nebo podle vlastností díla.

Umělecké hodnoty se vždy utvářejí dané době. Jako příklad lze uvést antické architektonické slohy. Ve své době dosáhly nejvyšší umělecké hodnoty. Dnes se však tyto hodnoty změnily. Na rozdíl od starověku, kdy bylo naplněním této hodnoty určitá dokonalost, s novověkem spatřujeme onu hodnotu v inovaci a originalitě. V hledání nových forem a způsobů vyjadřování.

Otázka hodnot se začala nejvíce řešit až v posledních staletích. A je spojena hlavně s novokantovci na počátku 20. století. Na téma hodnoty uměleckých děl vzniklo mnoho filosofických směrů.

Například:

1. Platónské pojetí světa, nad nímž je svět idejí a právě tato dimenze je centrem všech hodnot.

2. Hodnota předmětu spočívá v zájmu subjektu o danou věc. Objekt pak vzbuzuje v člověku cit, libost a brání nelibosti.

3. Hodnota je kladena mimo subjekt a rozvíjí sociologické učení.

4. Zkoumání hodnot z hlediska psychologického.

5. Hodnota díla je v tom smyslu, jak moc vnitřně pohne člověkem. Rozlišujeme zde negativní vliv a pozitivní podle filosofa Perryho.

Z. Leppin podobně jako filosof Perry rozlišuje dva vlivy na člověka. Jeden z nich je klasicky škodlivý a druhý člověku činní dobro. Avšak podle Leppina z objektivního hlediska nelze určit, který z nich je ten záporný. Podíváme-li se však na ně ze subjektivního hlediska pozitivnost a negativnost určit lze.

„...Existuje jen jedna oblast, v níž je privilegovanost lepšího vůči horšímu, žádoucího vůči nežádoucímu, kladného vůči zápornému průkazně, zjistitelně a poznatelně dána, a to je svět subjektivního zkoušení, prožívání a uvědomování.“¹

¹ LEPPIN, Zdeněk: Hodnota jako prožitek, časopis Orientace (1966–1967) č. 6, str. 12.,

Leppin dále pojednává o složitém systému, který se odehrává v člověku při hodnotícím aktu. Subjekt má v sobě tzv. objektivní strukturu², která ovlivňuje jeho hodnotící systém, protože je spojena s okolním světem a jeho názory. Výsledkem je pak tedy kombinace zhodnocení vnitřního a vnějšího světa subjektu a tím vzniká celkový názor na dílo.

„Subjektivita není tedy jedinou hodnotící skutečností, je jen zdrojem její hodnotnosti.“³

Je-li nějaké dílo určeno jako hodnotné, může být hodnotné třeba jen pro určitou dobu nebo společnost. Tato hodnota se neustále proměňuje v čase. Jednou je přijímána a dále rozvíjena, podruhé je zase zavrhována. Neustále se rozvíjí. Chceme-li zjistit uměleckou hodnotu díla, musíme se na objekt dívat z tří hlavních hledisek a to z historického, psychologického a sociologického.

Chybného úsudku se dopustili filosofové, když se přijalo bez podkladů tvrzení, že umělecká hodnota díla je závislá na hodnotě estetické. S tímto předpokladem začali zkoumat rozdíl mezi originálem a falzifikátem.

Na toto téma bylo sepsáno spousta studií. Postupně se však utvořili tři hlavní směry zabývající se tímto problémem.

1. Přístup formalistický, jenž zastával názor, že mezi falzifikátem a originálem není žádný hodnotný rozdíl. Zaměřuje se hlavně na výjevy obrazu, děje, kompozice atd. Nedbají na okolnosti, za kterých byl obraz vytvořen. Nehledí ani na originalitu a autentičnost díla, což jsou důležité prvky právě pro obory jako muzeologie, umělecká kritika a kunsthistorie. Hlavním představitelem byl Monroe C. Beardsley.

„Dva objekty, které se neliší v žádných percepčních vlastnostech, se nemohou lišit v estetické hodnotě“⁴

2. Přístup redukcionistický. Filosofové příklánějící se k tomuto směru viděli rozdíl mezi originálem a kopií. Jeho představitel je Nelson Goodman, který viděl rozdíl hlavně ve fyzikálních vlastnostech. I když na první pohled lidské oko nerozpozná rozdíl mezi dvěma obrazy, z nichž jeden je originální. Goodman zastává názor, že je to jen otázkou cviku.

² „...ve svém subjektivním světě prožívá člověk svou objektivní, vnitřní strukturu a ve spojení s ní i strukturu vnějšího světa. Vnitřní subjektivní svět je hodnotně akcentovaný, ale není jediným hodnotně akcentovaným světem, protože právě v něm a jím je prožívána objektivní skutečnost, hodnotně akcentované prožitky člověka nejsou prožitky o sobě a pro sebe, ale jsou hodnotně akcentovanými prožitky objektivního (vnitřního i vnějšího) světa, a jimi proto nabývá i tento svět svůj hodnotní rozměr.“

LEPPIN, Zdeněk: Hodnota jako prožitek, časopis Orientace (1966–1967) č. 6, str. 12.,

³ LEPPIN, Zdeněk: Hodnota jako prožitek, časopis Orientace (1966–1967) č. 6, str. 12.,

⁴ Monroe C. Beardsley: Aesthetics, Harcourt, New York 1959, s. 505

„...přestože nejsem nyní schopen oba obrazy pouhým okem od sebe rozlišit, samotný fakt, že vlevo visí originál a vpravo falzum, pro mne představuje estetický rozdíl již nyní, protože samotná znalost tohoto faktu je důkazem toho, že zde takový estetický rozdíl může být a že se ho mohu naučit identifikovat, přetváří můj nynější pohled do role cviku pro takové percepční rozlišení a formuje, modifikuje a diferencuje můj současný prožitek při vizuálním vnímání obou obrazů“ [s. 105].⁵

„...co můžeme, či nemůžeme v daném okamžiku rozlišit pouhým okem, nezávisí jen na vrozených zrakových schopnostech, ale též na praxi a cviku.“ [s. 103]⁵

3. Přístup historický. Zastává stejný výrok jako směr redukcionistický avšak s tím rozdílem, že estetický rozdíl není příčinou fyzikální, ale rozdíly jsou v historickém kontextu a původu díla.

Mark Sadoff říká:

„Originální malba a její falzum nejsou dostatečně stejné objekty, aby mohly být tímto způsobem srovnávány“ [s. 131].⁶

Závěr umělecké hodnoty je takový, že ji nemůžeme zaměňovat či srovnávat s hodnotou estetickou. A bude-li tomu tak, budeme se potýkat jen se spoustou teorií. Rozdíl mezi padělkem a originálem se nám ukáže, pokud tyto hodnoty oddělíme. A je to právě ona umělecká hodnota, která činí ten rozdíl. Falzifikát může mít hodnotu estetickou, ale nikdy nebude mít hodnotu uměleckou. Vždyť bez reprodukcí, které jsou ve své podstatě také kopiemi, bychom nemohli čerpat vůbec žádné informace o umění.

Zdroje:

Procházka M. - Problém estetických a uměleckých hodnot a funkce umělecké kritiky

Henckmann W. a Lotter K.: Estetický slovník

Internetové zdroje:

<http://casopis.vesmir.cz/clanek/hodnoty-umeleckeho-dila-ve-svetle-umeleckeho-falza>

⁵ J. Goodman: Languages of Art, Hackett, Minneapolis 1968, s. 103, s.105

⁶ The Journal of Aesthetics and Art Criticism, Vol. 33, No. 2, Winter 1976

